

Koloniområdena i Helsingborg

En kulturhistorisk förstudie beställd av stadsbyggnadsförvaltningen



Helsingborgs museer / Kulturmagasinet
Text och fotografier: Lena Pella 2007/ 2008

Innehållsförteckning

<u>INNEHÅLLSFÖRTECKNING</u>	<u>0</u>
<u>UPPDRAGETS OMFATTNING</u>	<u>2</u>
<u>HISTORIK.....</u>	<u>3</u>
<u>KOLONIOMRÅDEN I HELSINGBORG.....</u>	<u>3</u>
<u>BESTÄMMELSER</u>	<u>4</u>
<u>REGLER VID OM- OCH TILLBYGGNAD.....</u>	<u>4</u>
<u>BESTÄMMELSER RÖRANDE STUGORNA</u>	<u>5</u>
<u>PLAN- OCH BYGGLAGEN TREDJE KAPITEL.....</u>	<u>5</u>
<u>APLADALENS KOLONIFÖRENING.....</u>	<u>6</u>
<u>BRYTSTUGANS KOLONIFÖRENING</u>	<u>13</u>
<u>KOLONIFÖRENINGEN FREDRIKSDAL VÄSTRA</u>	<u>19</u>
<u>KOLONIFÖRENINGEN FREDRIKSDAL ÖSTRA.....</u>	<u>23</u>
<u>LUNDBÄCKS KOLONIFÖRENING.....</u>	<u>27</u>
<u>NÄRLUNDA KOLONIFÖRENING</u>	<u>31</u>
<u>RINGSTORPS SOMMARSTAD.....</u>	<u>42</u>
<u>KOLONIFÖRENINGEN SENDERÖD</u>	<u>47</u>
<u>STENBOCKENS SOMMARBY</u>	<u>54</u>
<u>SOMMARBYN TORNET</u>	<u>60</u>
<u>ÅRAGATANS KOLONIFÖRENING.....</u>	<u>64</u>
<u>ÄTTEKULLA SOMMARSTAD.....</u>	<u>69</u>
<u>SAMMANFATTNING</u>	<u>76</u>
<u>KÄLLFÖRTECKNING</u>	<u>78</u>



Denna bild, tagen 1934-35 sitter på väggen i Närlunda klubbstuga.

Uppdragets omfattning

I Helsingborg finns sexton koloniområden där marken ägs och förvaltas av Helsingborgs stad. Här följer en undersökning av de kulturhistoriska värdena för tolv av koloniträdgårdarna i de norra och centrala delarna av Helsingborg.

Följande koloniområden har gått igenom: Apladalens koloniförening, Brytstugans koloniförening, Koloniföreningen Fredriksdal västra, Koloniföreningen Fredriksdal Östra, Lundbäcks koloniförening, Närlunda koloniförening, Pålstorps Sommarby, Ringstorps Sommarstad, Koloniföreningen Senderöd, Stenbockens Sommarby, Sommarbyn Tornet, Åragatans koloniförening, Ättekulla Sommarstad. I denna rapport ingår enbart koloniföreningar, inte odlingslotter och brevdueföreningar¹. Inventeringarna är gjorda under hösten 2007.

Syftet med denna förinventering är att kartlägga det kulturhistoriska värdet för koloniområdena i Helsingborg på uppdrag av stadsbyggnadsförvaltningen. I översiktsplanen för Helsingborgs stad från 2002 finns en uttalad önskan att de kulturhistoriska värdena skall beaktas. Detta har skett i samband med att staden har velat se över reglerna för avtalet mellan Helsingborgs stad och koloniföreningarna, samt hur områdena ska planläggas i framtiden. I denna redogörelse framgår vad dessa värden består i.

Vad karaktäriserar koloniträdgårdsföreningarna i Helsingborg? Vad är kulturhistoriskt intressant? Syftet är att visa på vad som karaktäriserar de olika områdena. Informationen har jag samlat från Mark och exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret och diverse litteratur. Genom att besöka varje område och dokumentera vad jag sett, och även genom att ha fått historik och redogörelser från koloniföreningarna själva har jag bildat mig den kunskap jag här kommer att redogöra för.

¹ Skillnaden mellan en kolonilott och en odlingslott: Kolonilotten får ha en stuga på högst 40 kvm på tomten och får sitt arrende under längre årsvisa arrendeperioder. Odlingslotterna har enbart bod för redskap på lott. Arrendetiden bestäms på grund av stadens behov av mark. Odlingslotterna har enbart ett års uppsägningstid.

På vissa koloniområden har det funnits mycket material att hämta, medan på andra har det funnits mindre. Ämnet är komplext och det finns många frågor att fördjupa sig i. Denna framställning får ses som ett översiktligt skrapande på ytan.

Historik

Idén till koloniträdgårdar kom från Tyskland i slutet av 1800-talet för att sprida sig till vidare till Danmark och Sverige. Tanken med trädgårdarna var från början att odlingslotten skulle göra det möjligt att odla sina egna grönsaker till hushållet. De var till för de som bodde trångt i staden och inte hade råd att skaffa ett sommarnöje. Speciellt i kristider har de haft en betydelse för hushållsekonomin, då man förutom odlat grönsaker, har haft fruktträd och bärbuskar även haft bikupor och fött upp kaniner. Arrendet var inte högre än att även fattigare folk skulle ha råd att hyra en lott. Redan i begynnelsen blev även trädgårdarna brukade som ett helgnöje, som en plats där odlarna kunde sköta sin egen lott i gemenskap med andra brukare. Koloniområden har anlagts i stadens utkanter på mark som en koloniförening arrenderat av kommunen. Områdena ritades många gånger upp av stadsträdgårdsmästaren, som delade upp ytan i allmänning, kvarter och lotter. Varje lott var i sin tur strikt indelad i nytto- och en prydnadsdel. Byggnaderna på tomten var från början småskaliga. Föreningsmedlemmarna utförde mycket arbete med anläggandet av marken med gångar och allmänna ytor. Tillsammans byggde de även gemensamhetslokaler och staket. I vissa fall hjälpte även staden till att anlägga och underhålla de första åren. Koloniträdgårdar har i de flesta fall inte varit tänkta att vara permanenta områden, utan har fått ge vika för nybyggnation när staden krävt så. De områden som en gång fanns i stadens utkant har idag blivit mer centrala delar i och med att staden växt.

Koloniområden i Helsingborg

De första koloniområden i Helsingborg började anläggas 1904-05. Många av områdena har fått maka på sig under åren när staden har växt. Flera mindre odlingsområden har slagits ihop till större. Koloniområdena planerades och ritades många gånger av Helsingborgs stadsträdgårdsmästare.

Stugorna som uppfördes på tomten var från början små till storleken och rymde inte mycket mer än ett litet bord samt två stolar. De kunde till det yttre vara smyckade med snickarglädje, men också se ut som torp i miniatyr. Allt eftersom tiden har skridit framåt har stilen på byggnaderna förändrats. Under 1920-talet kunde de se ut som små allmogehus, och på 1930-40-talet var funkis på modet och utsmyckningarna stramades åt. Det finns kolonistugor som har tak som pagoder och hus som är byggda av masonit eller inklädda i eternit. Husen har många gånger också byggts ut och om. Stugorna och trädgårdarna har påverkats av mode och tidens material och även huruvida stugorna elektrifierats. (1981 tillät kommunen att elektricitet dras till kolonistugorna.) Många stugor har också använt sig av fönster och andra äldre byggnadsdelar till sin nybyggda stuga. Många av de ursprungliga stugorna finns inte längre kvar utan har ersatts av nybyggda, eller färdiga moduler.

Samtliga områden, med undantag av ett, är inhägnade och för att komma in krävs nyckel. Under sommarmånaderna ska de vara öppna för allmänheten under vissa tider. Storleken på koloniträdgårdarna varierar mellan 100-500 kvm.



En påbörjad nybyggnation av en kolonistuga på Åragatans koloniområde som är lite större än den gamla som ses till höger i bilden.

Bestämmelser

I Helsingborgs kommun förvaltar Mark- och exploateringskontoret koloniområdena i staden. Varje område styrs av en koloniförening där alla kolonilottsinnehavare måste vara medlemmar. De enskilda föreningarna arrenderar mark från kommunen och de upplåter i sin tur lotterna till lotter för koloniträdgård och därmed ansvarar koloniföreningen för fördelningen av lotterna till föreningens medlemmar. Varje område är indelat i tomter där varje föreningsmedlem har tomt med byggrätt. Kolonistugorna ägs av de som arrenderar sin tomt av föreningen. Varje förening bestämmer sina regler, men de har alla ett bestämt avtal med kommunen. Detta avtal är samma för alla föreningar.

Kolonilotterna är av typen bostadsarrende som beskrivs i jordabalken kapitel 10 som ”annat ändamål än jordbruk och arrendatorn har rätt att uppföra eller bibehålla bostadshus.” Detta medför att stugan är lös egendom. Enligt Helsingborgs koloniföreningars avtalsvillkor står det att ”stuga får ej användas som fast bostad”. Stugan är alltså inget permanentboende och är endast till för enstaka övernattningar. Odlingslotten är däremot av formen lägenhetsarrende, vilken är den arrendeform där standarden på stugan inte uppfylls det vill säga om en kolonistuga inte har tillräckligt hög kvalitet för att klassas som ett bostadsarrende blir det istället ett lägenhetsarrende (Jordabalken).

Ungefär hälften av koloniområdena är idag detaljplanelagda. I detaljplanen i dessa fall är områdena utmärkta som koloniområden. Ytterligare några områden är på väg att detaljplaneläggas.

Regler vid om- och tillbyggnad

För koloniföreningarna gäller de regler som är framförhandlade mellan kolonisterna och staden gällande arrendet. Förutom dessa regler gäller alltid Plan- och bygglagens krav om

varsamhet (PBL 3:10§). Den gäller generellt för alla byggnader och vid alla förändringar, även för åtgärder som inte kräver bygglov.

Vid om- eller nybyggnation får den enskilde arrendatorn söka ett så kallat bygglov hos föreningens styrelse, som granskar och godkänner förändringarna. Rent teoretiskt ansöker föreningens styrelse om bygglov för hela koloniområdet. De redovisar bland annat byggnadens placering, storlek, höjd, taklutning, samt hur många byggnader på tomten utöver själva kolonistugan det får finnas och hur de får se ut. När bygglov erhållits, åligger det föreningens styrelse att ansvara för att bebyggandet av området sker i enighet med av byggnadsnämnden fattat beslut. Granskning och registrering av varje enskilt förslag ska därvid även utföras av styrelsen. Ändring av befintlig stuga skall godkännas av styrelsen, som även ska registrera ändringen.

Bestämmelser rörande stugorna²

- Stugans byggnadsyta, inklusive överbyggd uteplats, får ej överstiga 40 kvm och får endast uppföras i ett plan med en högsta tillåten nockhöjd av 3,5 m från markplan.
- Mindre förrådsställare får utföras under stugan.
- Stugan skall placeras på lotten enligt områdesvis erhållet bygglov och efter godkännande av föreningens styrelse.
- Några andra byggnader än stuga, växthus, förrådsbyggnad och eventuell lekstuga får ej finnas på lotten.

(För växthus, förråd och lekstuga finns också särskilda regler.)

Plan- och bygglagen tredje kapitel

1 § Byggnader skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Byggnader skall ha en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaderna som sådana och som ger en god helhetsverkan. Lag (1998:805).

10 § Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara. Lag (1998:805).

12 § Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kultur- historisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas.

13 § Byggnaders yttre skall hållas i vårdat skick. Underhållet skall anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt till omgivningens karaktär.

Byggnader som avses i 12 § skall underhållas så att deras särart bevaras. Lag (1994:852).

² Bygglövsbestämmelser hämtade ur Helsingborgs stads "Regler för koloniföreningar" gällande från 2003-07-01. Reviderad 2005-01-01

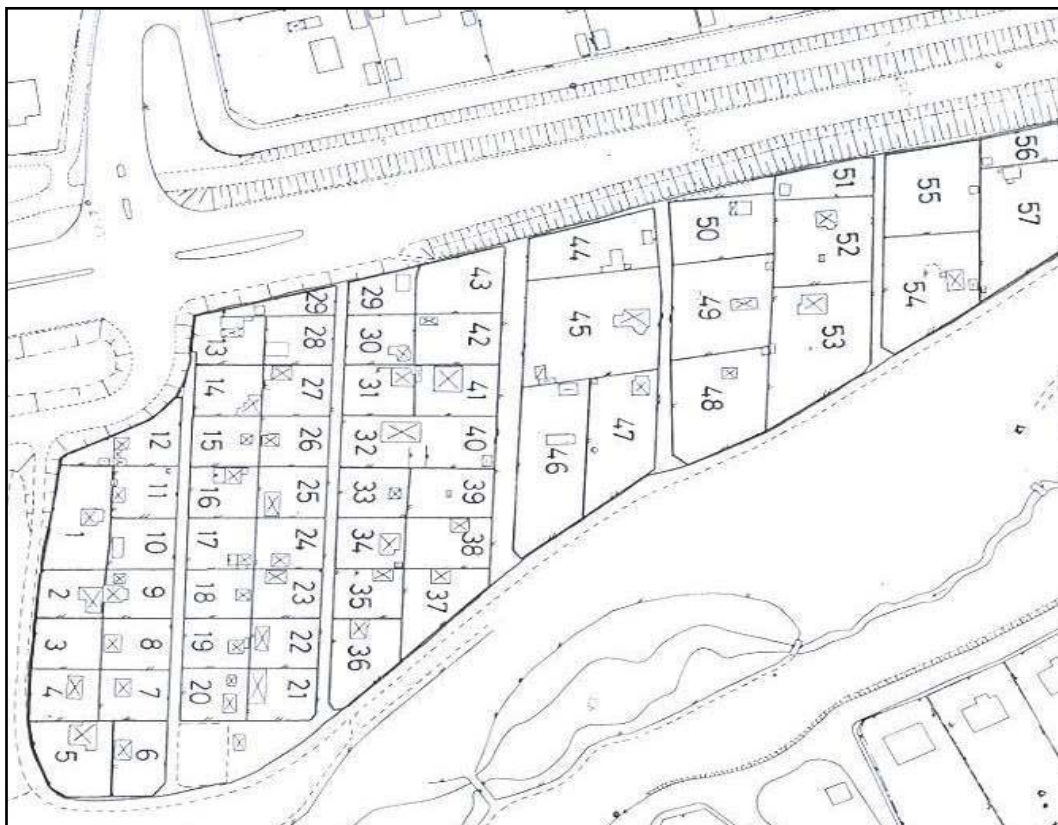
Apladalens koloniförening

Området storlek: 17000 kvm.

Antal kolonilotter: 56

Tomtstorlek: 160-800 kvm

Området är inte detaljplanerat.



Apladalens koloniområde. Tomterna har olika storlek och inte en så konsekvent placering av stugorna. Området ligger på platsen för en gammal äppelodling.

Beskrivning av området

Apladalens koloniförening ligger vid Jordbrodalen, söder om Fältarpsvägen och norr om villaområdet Eskilsminne. Föreningen grundades 1953. Namnet Apladalen skvallrar om att det tidigare har funnits en fruktodling på platsen. Koloniområdet har inget yttre staket, till skillnad mot alla de andra koloniföreningarna i Helsingborg. Eftersom området inte är inhägnat, besöks det, förutom av kolonister, även av folk som är ute och promenerar i Jordbodalsens grönska.

Till skillnad från många andra koloniområden är här en total avsaknad av soldäck i trädgårdarna, inga panoramafönster syns heller till. Stugorna är relativt små och enkla och har inte el indraget. Eftersom området inte är inhägnat har stugorna fönsterluckor. Stugorna kan se ut som allt från hembyggda redskapsbodar och friggebodar till pepparkaksstugan i sagan Hans och Greta. Stugorna har sinsemellan olika placering på sina tomter, men styrelsen ser till att nya stugor hamnar på samma plats där äldre stått. Det finns inga regler huruvida det ska finnas häck eller staket, eller hur höga dessa ska vara. De större trädgårdarna på den västra sidan har höga häckar och flera med lås på sina grindar, så det är omöjligt att se vad som finns där bakom. På området finns gemensam toalett, men inga duschar eller gemensam klubbstuga. De flesta som har lotter bor i närheten.

Kulturhistoriskt värde

Apladalens koloniområde skiljer sig mycket från övriga områden. Stugorna är mindre och mer spartanska samtidigt som trädgårdarna är stora. Det är som om tiden stått still på platsen de senaste 20-30 åren. Runt och bland trädgårdarna finns gamla träd från den forna fruktodlingen samsas i lummigheten med stora lövträd och den kringvarande. Området känns nästan lite hemligt där det ligger intill Jordbodalen.

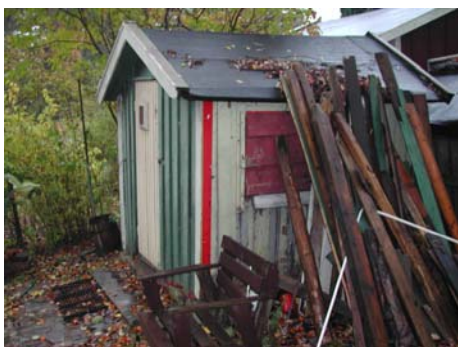
- Små enkla stugor
- Stora trädgårdar
- Spår efter fruktträdgården som funnits på platsen
- Ingen inhägnad gör att området flyter samman med Jordbodalen och används som promenadstråk
- Friare uttryck än andra koloniområden



En stor tomt (nr. 54) i den västra delen av området. De flesta trädgårdar i den västra delen är dock gömda i prunkande växtligheten och bakom låsta grindar.



Illusionsmålade fönster på före detta byggvagn på tomt nummer 46.



Liten bod/stuga på tomt nummer 56.



En återanvänd gammal biljettkiosk(?) på tomt nr. 18



Stuga klädd med eternit målad i rött på tomt nummer 38.



Tomt 37 med stuga och gamla träd.



Trädgård med fruktträd, stuga, flaggstång och mycket uppodlad mark.



Gammal stuga på tomt nummer 30.



Gammalt äppelträd och stuga på tomt nummer 31.



Koloniträdgård med liten stuga på tomt nummer 33.



En "pepparkaksstuga" på en av Apladalens tomter.



En gul påbyggd stuga med flaggstång i trädgården (nummer 35).

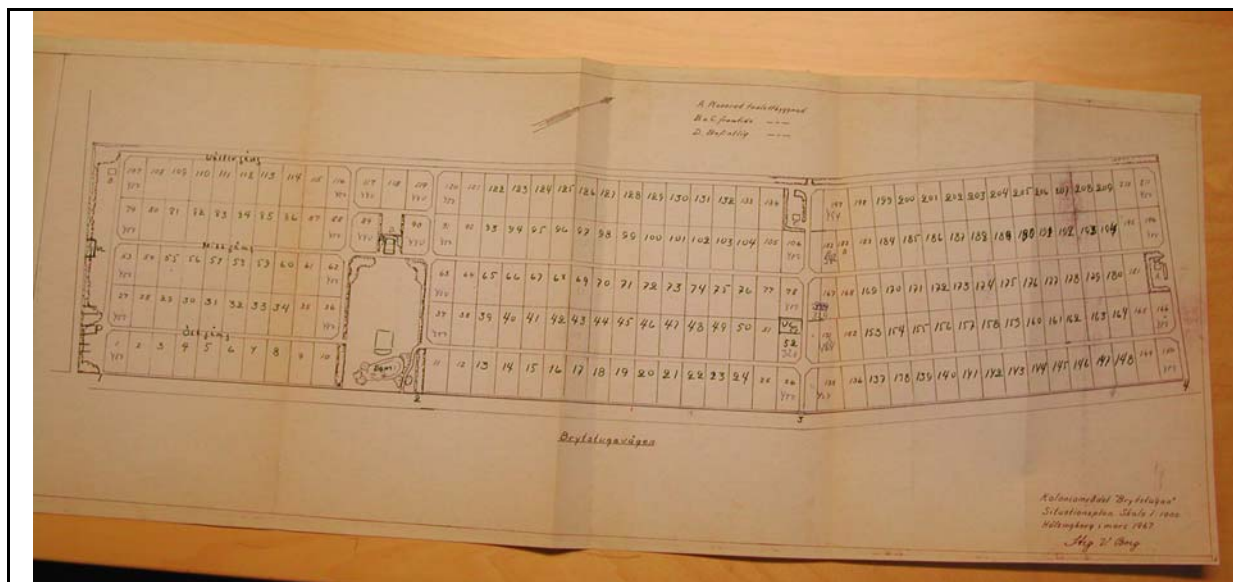
Brytstugans koloniförening

Områdets storlek: 106000 kvm

Storlek på den enskilda lotten: ca 400 kvm

Antal kolonilotter: 211 stycken

Området är idag detaljplanerat



Brytstugans koloniförening grundades år 1944 och ligger vid Brythusvägen. Föreningen är en sammanslagning av tre äldre koloniträdgårdar; Virginska jordarna som fanns där Clemensskolan idag står, Morkullan på Möllevången, nuvarande Slottshöjen och Lönneren som låg på Tågaborg. Området ligger inom detaljplan där marken enbart får användas för koloniträdgårdar. Koloniträdgården ligger på mark som donerades till staden av Gisela Trapp redan 1918 "till förmån för farmarlottor för självhushåll". Brytstugan är idag Helsingborgs största koloniförening.

Stadsträdgårdsmästare Victor Anjou ritade upp området i början av 1940-talet och de enskilda koloniträdgårdarna lottades sedan ut till föreningens medlemmar. Varje lott hade tre rader med fruktträd på den rektangulära odlingslotten. Två tvärgående och en längsgående. Trädgården delades upp i en nyttodel och en prydnadsdel. Stugan skulle placeras på prydnadsdelen. Föreningsmedlemmarna arrenderade marken och de bekostade materialet och utförde själva anläggandet av området. Gångarna fylldes med aska från Gummifabriken. Många flyttade dit sina gamla stugor, medan andra byggde nya som maximalt fick vara 16 kvm. Eftersom det var krigstid var det svårt att få tillgång till byggmaterial såsom cement och tjärpapp. Även fruktträd var svårt att införskaffa och många blev lurade och fick en annan sorts träd än de blivit utlovade.

Runt trädgårdarna har det tidigare funnits häckar av liguster, men allteftersom de gamla buskarna har dött ut har det varit fritt fram att välja staket istället för häck. 1945 anlades en damm på området. Där simmar idag guldfiskar. Det finns en klubbstuga och en dansbana samt gemensamma duschar och toaletter.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniträdgårdsområde som ritades av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou.
- Ursprunglig placering av tomterna och dess stugor.
- Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården.
- Gamla unika spaljéfruktträd
- Unik damm i området.
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1944.



Päröträd i trädgård nummer 91.



Stuga i trädgård nummer 38 med gamla fruktträd. Denna stuga är en originalstuga som flyttades hit från Virginska jordarna när brytstugan anlades.



Odlingsdelen av trädgården avskild från prydnadsdelen, av en rad fruktträd på tomt nummer 12.



Liten stuga på tomt nummer 40.



Här syns nummer 24:s trädgårdsland tillsammans med grannens.



Här är stugan som hör till trädgård nummer 24 i originalskick med fina små proportioner och detaljer som fönsterluckor och skorsten.



"Man tager vad man haver..." 4-kantens grillkiosk hitflyttad och nyttjad som kolonistuga på tomt nummer 144.



Röd stuga med lustiga fönster och pulpettak på tomt nummer 178.



Stuga nummer 79; en skånegård i miniatyr.



Dammen med guldfiskar i Brytstugans koloniområde som anlades 1945

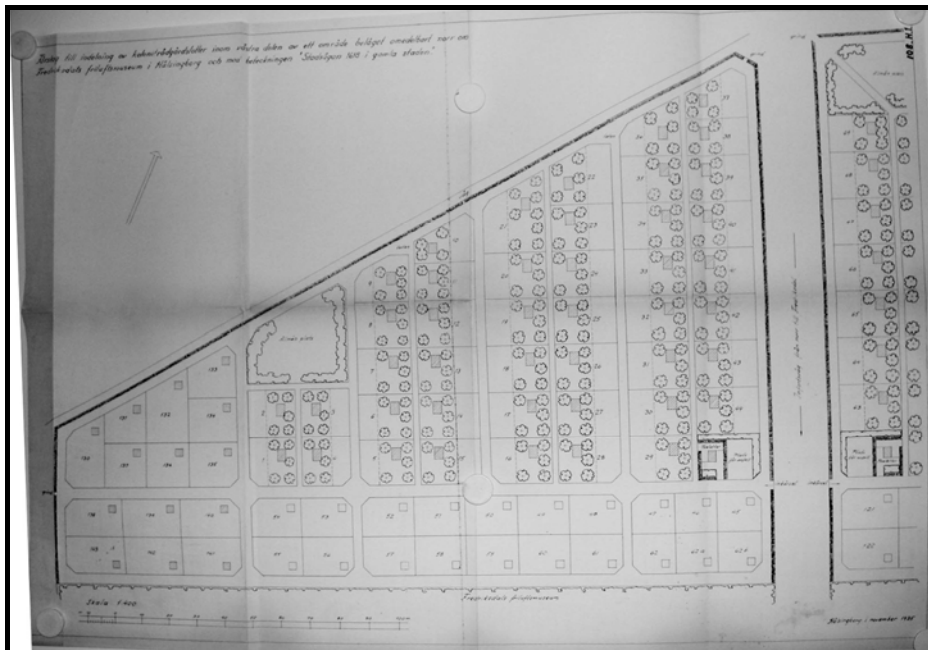
Koloniföreningen Fredriksdal västra

Området storlek: 20538

Antal kolonilotter: 78 kolonilotter

Tomtstorlek: 180-420 kvm

Området är detaljplanlagt.



Områdeskartan som ritades när koloniområdet skulle anläggas 1935.

Fredriksdal västra och Fredriksdal östra grundades 1937. Föreningarna hade sitt ursprung i koloniområdet Farmen som låg på Statten. Koloniområdet har Fredriksdals museer & trädgårdar som granne åt syd, medan Brevduveföreningens koloniområde ligger som ett smalt band mot Hävertgatan åt nordväst och går längs den norra gränsen. Mot nordöst ligger Oscar Trapps väg som angränsar mot Koloniföreningen Fredriksdal östra. Området ligger inom detaljplan där området är angivet som koloniområde. Området ligger på mark som donerades till staden av Gisela Trapp redan 1918 "till förmån för farmarlotter för självhushåll". Planen för området ritades (antagligen av stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou) upp med raka gångar och fasta placeringar för stuga och planteringar på tomten.

På området finns en klubbstuga, dansbana, kiosk, dusch och toaletter. Runt området löper en häck av oxelträd. Varje tomt inhägnas av ett lägre staket eller häck där höjden är begränsad. I de välskötta trädgårdarna dominerar gräsmattor och prydnadsväxter. Vissa fruktträd finns kvar. De flesta stugor är påbyggda efterhand och området påminner lite om ett fritidshusområde.

Fredriksdals västra karaktäriseras av plan mark, välskötta trädgårdar med prydligt inramade gångar och trädgårdar. Stugorna har olika karaktär, där de flesta är bekväma oaser där gräsmatta och solstolar syns mer än nyttoträdgården.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniträdgården har funnits sedan 1930-talet och områdesplanen ritades antagligen upp av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou med raka gångar och fasta placeringar för stuga och planteringar på tomten.
- Ursprunglig placering av tomterna och dess stugor.
- Enhetliga låga klippta ligusterhäckar runt tomterna.
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1937.



Koloniträdgården är både ett kulturhistoriskt och socialt fenomen som utvecklats under de senaste hundra åren.



Här har den lilla stugan byggts på och här anläggs ett soldäck.



En liten gammal stuga på Fredriksdal västra.



Samma stuga sedd från kortändan.



En modernare stuga, men med traditionell flaggstång



Krattade gånger, fruktträd och låga häckar är framträdande på Fredriksdals västra.



Klubbstugan, en byggnad som finns på de flesta koloniområden.
Där samlas medlemmarna vid möten och till fest.

Koloniföreningen Fredriksdal Östra

Området storlek: 16723 kvm

Antal kolonilotter: 62

Tomtstorlek: 160-470 kvm.

Området finns med på detaljplan från 1993.



Förslag till indelning av koloniträdgårdslotter på Fredriksdal östra.
Karta ritad 1935.

Koloniområdet Fredriksdal Östra grundades 1937 liksom sin granne Fredriksdal västra. Föreningarna hade sitt ursprung i koloniområdet Farmen som låg på Statten. Koloniområdet har Fredriksdals museer & trädgårdar som granne åt sydöst, i nordost slickar Lägervägen föreningens nordöstra gräns. I väster ligger Oscar Trapps väg som angränsar mot Koloniföreningen Fredriksdal västra. Området ligger inom detaljplan där området är angivet som koloniområde. Området ligger på mark som donerades till staden av Gisela Trapp redan 1918 "till förmån för farmarlotter för självhushåll"..

Området är ett av de mindre. Marken är plan. På en områdeskarta från 1935 finns ett förslag på indelningen av kolonilotterna. Denna karta stämmer i stort med hur det ser ut idag, även om området har skurits av en del. Kolonistugor som vetter mot Fredriksdal skulle byggas i kioskmodell med pulpettak i funktionalistisk stil. Området karaktäriseras de raka gångarna och plana marken och både nya och gamla hus i trädgårdarna.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniträdgården har funnits sedan 1930-talet och områdesplanen ritades antagligen upp av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou med raka gångar och fasta placeringar för stuga och planteringar på tomten.
- Enhetliga låga klippta ligusterhäckar eller låga staket runt tomterna.
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1937.
- Speciella kolonistugor i kioskmodell som vetter mot Fredriksdals trädgårdar.



Rensade gångar och välklippta häckar och prunkande trädgårdar där bakom.



Lummig trädgård med häck och vitt plank.



Liten påbyggd kolonistuga i röd panel och vita knutar och papptak.



Trädgård med fruktträd och kolonistuga i originalstil med pulpettak och gul panel.



En nätt rödmålad stuga med vita knutar.



När koloniträdgården anlades uppfördes kolonistugor i funkisstil längs gränsen mot Fredriksdals trädgårdar. Dessa kännetecknas av enkla linjer och pulpettak.

Lundbäcks koloniförening

Området storlek: 77490 kvm

Antal kolonilotter: 223

Tomtstorlek: 300-640 kvm.

Området är inte detaljplanerat



Situationsplan för Lundbäcks koloniområde ritad av R Sjöstrand 1976.

Lundbäcks koloniförening ligger i utkanten av Helsingborg, invid Österleden i nordöstra Helsingborg. Koloniföreningen grundades 1976 efter att Filbornavägens koloniförening blivit uppsagd från sitt område³ och kolonisterna letat efter ett nytt ställe att börja odla på. Orsaken var att Helsingborgs mjölkcentral ville utvidga samt att fler parkeringsplatser behövdes på Olympia. Ledig mark fanns längre österut på Filborna. 80 stugor av 96 flyttades över från Filbornavägen till det nya området. Med flyttades även träd, buskar och andra växter. Några år senare utvidgades området norrut då föreningen fick arrendera jord där tidigare Engqvists växthusanläggningar med sina rosodlingar hade legat.

Det som karaktäriserar området är dess moderna kolonistugor som i många fall mer liknar hus av typen man hittar i fritidshusområden. Stugorna är större och modernare och tomterna större. Många bor här också så länge de får lov till under vår- och sommarperioden. På området finns många så kallade västkuststugor. Det beror på att många medlemmar under slutet 1970-talet kollektivt inköpte färdiga stugor från företaget VästkustStugan AB, då en i föreningen hade kontakter med företaget. Det är kanske något som också skiljer sig från äldre

³ På platsen ligger idag Mejerigatans Odlingslotsförening.

tidens koloniföreningar; att man i högre grad köper färdiga stugor istället för att bygga egna, eller bygga om äldre. Runt kolonilotterna finns häckar som inte får vara högre än 120 centimeter höga. På Lundbäck finns ett klubbhus, toaletter och en boulebana.

Kulturhistoriskt värde

- Lundbäcks koloniförening är av trädgården influeras av 1970- och 80-talets stilideal med större och modernare stugor som i flera fall är av typ "Västkuststugan".
- Enhetliga klippta ligusterhäckar som inte är högre än 120 centimeter runt tomterna.
- Grusade gångar med blomsternamn.



Gångarna har namn efter olika blomsterarter. Här syns Nejlikagången.



Stuga 81 med tujor och välskött gräsmatta.



Stuga 60 skymtar i denna prunkande koloniträdgård.



Koloniträdgård 60 med klassisk mittgång som leder fram till ytterdörren.



En koloniträdgård med plats både för stor stuga, odlingar och gräsmatta.



Den enorma dansbanan som medlemmarna har hjälpts åt att bygga.

Närlunda koloniförening

Områdets storlek: 596000 kvm?

Tomtstorlek: 200-450 kvm

Antal kolonilotter: 122 stycken

Området är detaljplanelagt.



Karta av Södra koloniområdet, det som skulle döpas till Närlunda koloniförening. Området är ritad av stadsträdgårdsmästare Oscar Henrik Landsberg.⁴ Karta från mark- och exploateringskontoret i Helsingborgs stads arkiv.

Närlunda koloniområde ligger med Fältarpsvägen i norr och Närlunda i väster och Jordbodalen i söder. Närlunda koloniförening grundades 1932. Fram till 1977 hette föreningen Södra koloniträdgårdsföreningen. Pionjärmedlemmarna kom från den nedläggningshotade koloniföreningen Wilson Park. Medlemmarna byggde upp området från grunden och dränerade marken. Genom området rann tre bäckar och området var från början

⁴ Oscar Henrik Landsberg. Stadsträdgårdsmästare i Helsingborg 1899-1938

sank åkermark. 1936 fick föreningen hämta fyllnadsmassor från det statliga sinnessjukhuset S:ta Maria och aska hämtades från ett tegelbruk. En damm med ö anlades, och senare även en springvattenbrunn.



Flygfoto från 1939. I mitten syns Närlunda koloniområde. Till höger syns Folkets park.

Närlunda koloniförening är idag den äldsta förening som fortfarande ligger på samma plats där den anlades. Den första detaljplanen för området lades redan 1933. Ett genomgående intryck är att trädgårdarna är stora och ligger spatiöst i den lite kuperade terrängen. Gångarna mellan tomterna är lagda både rundade och i rutnät och följer områdets kuperade terräng.. Planen ritades av stadsträdgårdsmästaren Oscar Henrik Landsbergs och skiljer sig med sin organiska utformning från senare koloniträdgårdsområden.

Varje tomt inhägnades av rödmålade staket som enligt rekommendationerna från stadsträdgårdsmästarna borde vara 70 centimeter höga. Belysningen från H55⁵ återanvändes på koloniområdet efter den stora utställningens slut. Kaniner och bin hölls också på området, som extra tillskott till hushållet. Först på 1980-talet byggdes en klubbstuga efter att saken diskuterats sedan 1938.

Stugorna skulle ligga minst 10 meter från huvudingången och två meter från granngränsen. Många av dem byggdes med emballagevirke från företagen Gummifabriken El Mekano och från Helsingborgs varv. Så ser det ut än idag vid de flesta tomterna. Stugorna är också enhetligt placerade, men i övrigt ser de olika trädgårdarna skilda ut. Så gott som alla stugor är påbyggda och ombyggda, och där tidigare funnits trädgårdsland finns i många fall idag gräsmattor. 1945 fanns här 2421 fruktträd. Idag kan man konstatera att antalet träd är färre. Många trädgårdar är fortfarande omgärdade av röda låga staket med vita grindar och stolpar.

⁵ H55, Helsingborgsutställningen 1955, som ägde rum mellan 10 juni och 28 augusti 1955 i Helsingborg, var en internationell utställning för arkitektur, bostad, formgivning och konstindustrins produkter. Initiativtagare var staden Helsingborg och Svenska Slöjdföreningen

Speciellt är också att det rinner bäckar genom området. Annars ser de olika trädgårdarna skilda ut.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniområdet har funnits sedan 1932. Närlunda koloniförening är idag den är den äldsta förening som fortfarande ligger på samma plats där den anlades
- Planen ritades av stadsträdgårdsmästaren Oscar H Landsbergs och skiljer sig från andra områden med sin organiska utformning med gångar och tomter placerade efter höjdskillnader i terrängen.
- Ursprungliga tomtstorlekar och kvartersindelningar
- Små relativt ursprungliga stugor
- Enhetliga låga rödmålade staket runt tomterna.
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter föreningens bildande. Exempel på olika stugtyper: pagodstugan, de timrade husen, röda små torp, eternithuset med flera.
- Här finns också många trädgårdar med gamla fruktträd som står kvar sedan lång tid.
- Unik damm på området.



En stuga byggd i en av de ursprungliga modellerna när föreningen grundades. Titta på det pagodliknande taket!



En gammal fin stuga i den lummig trädgården nummer 78.



I Närlunda koloniträdgårdsförening går det bäckar igenom området. För att komma till denna trädgård är man tvungen att gå över en bro.



Tilläggsisolering av stuga pågår i koloniträdgård nummer 84.



Påbyggd gammal stuga med plåttak i trädgård nummer 85.



Nationalromantisk stuga enligt uppgift från 1920-talet i originalutförande Hus nummer 85 donerades av sin förra ägare till föreningen med en önskan att det inte får förvanskas.



Trädgård nummer 42 har fått namnet El Paradiso.



En liten stuga uppförd i det på 1920-talet nya populära träfibermaterialet masonit.



En kolonistuga klädd i eternitplattor i trädgård 99(?).



Trädgård nummer 30? med gammalt uppstöttat äppelträd.



Lummiga prunkande trädgårdar med nätta röda stugor som finns längst bak i trädgården.



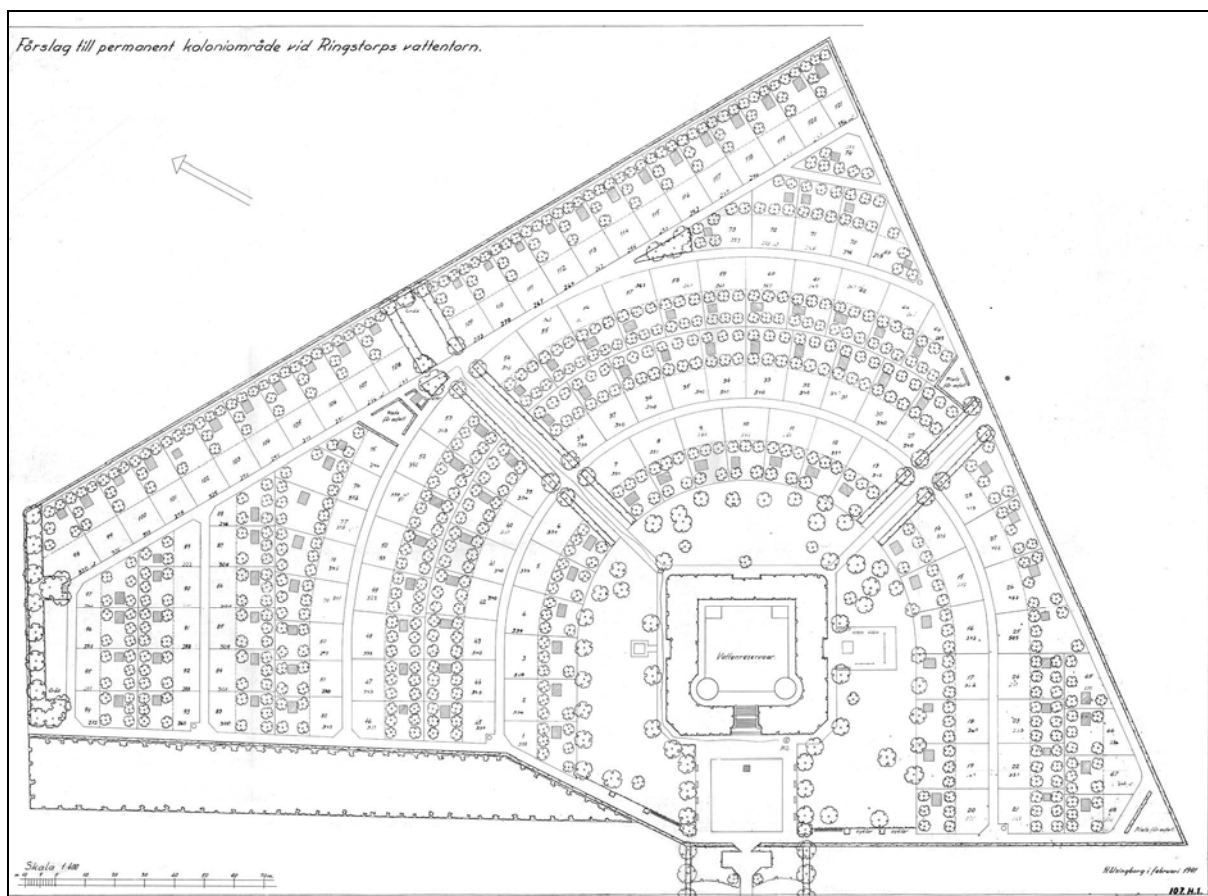
Allmogestuga med småspröjsade fönster grönmalade fönsterluckor i trädgård nummer 43 (?).



En stuga på en hörntomt längs Vallmogången.



Höghus från 1960-talet och koloniträdgårdar från 1920-talet sida vid sida.



Stadsträdgårdsmästare Victor Anjous förslag till områdesplan till koloniområde vid Ringstorps vattentorn från 1941. Området ser sett ut på samma vis i dag. Karta från mark- och exploateringskontoret i Helsingborgs stads arkiv.

Ringstorps Sommarstad

Området storlek: 39133 kvm

Tomtstorlek: 125-550 kvm

Antal kolonilotter: 121

Området är detaljplanelagt.

Ringstorps sommarstad bildades 1941 på initiativ av stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou. Hans önskan var att det skulle bli ett permanent koloniområde, och inte som på andra håll i staden att föreningen efter några år skulle få lov att flytta. Området planerades kring Ernst Stenhammars vattentorn från 1905. Marken sluttar från tornet och ner över koloniområdet och det kraftfulla tornet med sin omgivna park bildar en fondvägg till området. Tomterna är lagda som band en halvcirkel kring det gamla borglika tornet.

Ringstorps sommarstad var det första koloniområde som blev detaljplanelagt redan när det anlades. De tio första åren skötte Helsingborgs stad området, sedan fick kolonisterna ta över. Runt hela koloniområdet går oxelhäck som kommunen planterade. Det fanns bestämda regler från stadens sida hur stugor och trädgård skulle se ut. Området delades in i strikta kvarter och gångar där byggnader, träd och odlingar blev tilldelade sina fasta platser. Trädgårdarna skulle delas in i zoner, vilket innebar att en bestämd del var avsedd för träd och prydnadsbuskar och den andra för odling av grönsaker. Det fanns under 1940-talet tio olika typritningar att tillgå.

Den godkända stugtypen var enbart 12 kvadratmeter stor. De strikta byggreglerna var gällande i cirka tjugo år innan dessa lättades upp.

Stugorna är placerade med trädgården utåt mot den gemensamma gången. Avdelningen med ståltråd mellan tomterna är ursprunglig liksom ligusterhäckar mot gångarna. Häckarna får enligt föreningens stadgar får vara högst 70 centimeter höga. I trädgårdarna finns många olika typer av fruktträd och odlingar av både nyttoslag och prydnad. Många fruktträd är spaljerade och så kallade kordongträd. I Ringstorps sommarstad finns även bikupor, vilket är unikt i koloniträdgårdssammanhang i Helsingborg. Koloniområdet fick elektricitet först 1986, och många stugor har fortfarande ingen el. Enbart ett fåtal kolonister bor i sina stugor under sommaren.

Kulturhistoriskt värde

Området uppfattas som luftigt på grund av den svaga lutningen mot vattentornet, avsaknaden av staket samt genom att de små stugorna medverkar till att betraktaren möter en luftigt, men ändå grönskande och harmoniskt område. Vattentornsparken ramar in och skyddar området med sina högväxta träd och garderande borglika vattentorn. Tiden tycks ha stått still i Ringstorps sommarstad, i positiv bemärkelse. De ursprungliga kvartersindelningarna, välskötta trädgårdarna och de relativt ursprungliga byggnaderna samt trädgårdarna har ett stort kulturhistoriskt värde. Ringstorps sommarstad är en unik koloniträdgårdssammanhang, då den stort sett har sin ursprungliga karaktär från 1941 välbevarad.

- Koloniträdgården planerad och bildad på initiativ från stadsträdgårdsmästare Anjou.
- Unik anpassning efter höjdskillnader och vattentornsparken.
- Innehar en ursprunglig karaktär från 1941.
- Ursprungliga tomtstorlekar och kvartersindelningar
- Små relativt ursprungliga stugor
- Låga ligusterhäckar
- Avsaknad av staket runt trädgårdar.
- Gamla fruktträd, bärbuskar och blommor.
- Små stugor



Stuga på tomt nr. 16. En typisk stugmodell, en vanlig typhusmodell under

1930-40-talet. I bakgrunden syns Vattentornsparken.



Tomt nr. 5. En liten stuga med den typiska gången i mitten och trädgårdens ursprungliga indelning väl synlig. I bakgrunden syns Ringstorps vattentorn.



Stuga nr. 23. En typisk kioskhushusmodell, en vanlig typhusmodell under 1930-40-talet. Zoegas kafferosteri syns i bakgrunden.



Koloniträdgård nr. 17. Gamla spaljéträd som finns kvar sen gammalt.
T.v. uppodlad jord. T.h. anlagd gräsmatta.



Tomt nr 96. Ursprungligen avdelades tomterna med ståltråd mellan tomterna, vilken tillsammans med de låga ligusterhäckarna ger Ringstorps sommarstad ett ovanligt luftigt intryck.



Nr 94. Kolonistuga av välbevarad 1920-talstyp. Flyttad till Ringstorp vid anläggandet av sommarstaden?



Föreningens äldste medlem och tillika eldsjäl Bertil Karlsson 83 år är en aktiv biodlare. T.h. syns Bertils trädgård nr. 56 med spaljéträd och välklippt låg ligusterhäck.

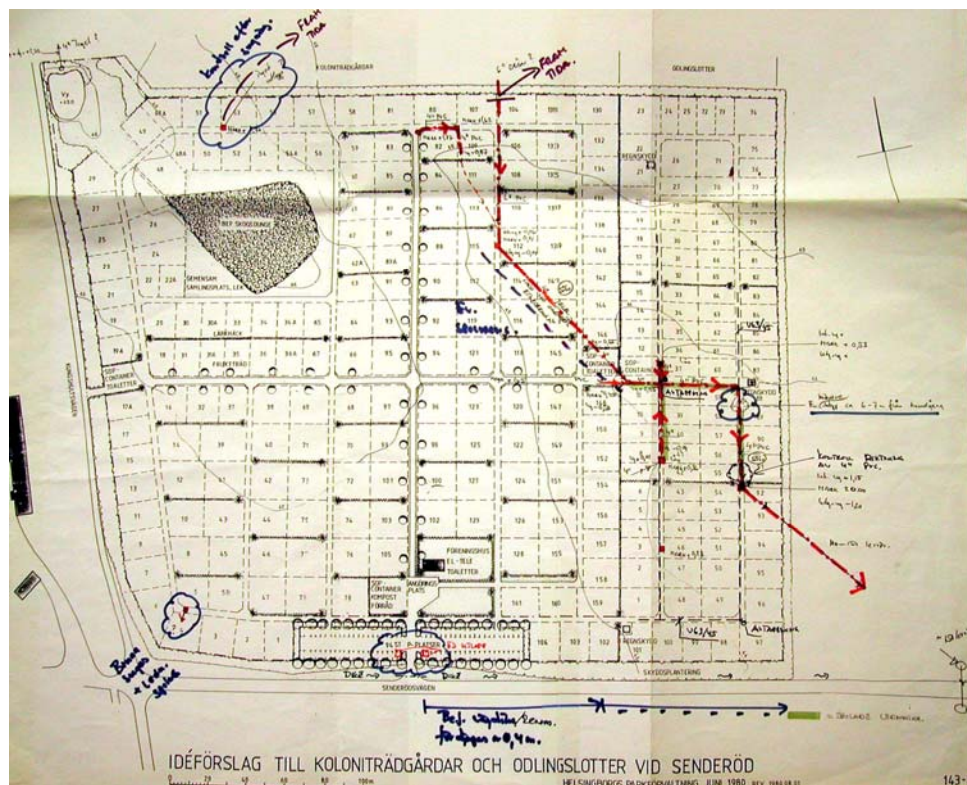
Koloniföreningen Senderöd

Områdets storlek: 63000 kvm

Tomtstorlek: 300-560 kvm

Antal kolonilotter: 174 stycken

Området är ej detaljplanelagt



Koloniföreningen Senderöd grundades 1980 och är Helsingborgs yngsta förening.

Från 1940-1980 fanns det odlingslotter vid Romare stiftelse, nuvarande Pålsjö östra, men odlarna fick flytta då området bebyggdes. Koloniföreningen Senderöd grundades 1980 och är därmed Helsingborgs yngsta koloniförening. Området ligger mellan Romares väg och Senderödsvägen i närheten av det gamla sinnessjukhuset S:ta Maria.

Kring Senderöd byggs idag stora områden med bostäder främst flerfamiljshus. Föreningens arrendekontrakt löper ut om några år. Då föreningen önskar stanna kvar på samma plats vill man integrera sig med området utanför staketet. Till exempel börjar man ansluta avloppssystemet till kommunala systemet. Ideella krafter inom föreningen bygger också en lokal där det ska ordnas skapande verksamhet för barn upp till mellanstadieåldern. Verksamheten ska främst riktas mot barnen på området, men projektet vill även rikta sig mot befintlig fritidsverksamhet i området utanför staketet. Syftet är att skapa integration och så ett frö hos barnen att intressera sig för koloniträdgårdar även i framtiden. Föreningens verksamhet känns utåtriktad och motsatsen mot slutet.

Byggnadstyperna på Senderöd skiljer sig sinsemellan. Här finns den lilla kolonistugan, byggd i små dimensioner och har en trädgård med växthus och hallonhäck. En bit därifrån står den moderna nybyggda villalikhnande kolonistugan. På området finns klubbstuga, dansbana med

scen och en näckrosdamm. Området ligger på plan mark och har sin plan uppritat i ett rutmönster.

Kulturhistoriskt värde

- Grön oas med i den nya staden. Koloniföreningen Senderöd har sitt kulturhistoriska värde för att det *följer traditionen* genom att ha anlagts på en ny plats en bit utanför staden. I och med att staden växer kommer koloniträdgårdarna att hamna mitt i den nya stadsdelen och bli till en grön park i ett annars tätbebyggt bostadsområde. Senderöds koloniområde skiljer sig från andra koloniområden.
- Ett socialt fostrande i en koloniträdgård, också det enligt koloniträdgårdstraditionen.. På Senderöd finns olika typer av koloniträdgårdar, både traditionella, villalika och även trädgårdar med ett socialt och kreativt innehåll, som i en modern tid knyter an till den gamla tanken med att fostra barn i en koloniträdgårdssammanhang. Även om trädgårdarna till det yttre ser annorlunda ut, men samtidigt efter principen ”man tager vad man haver”.
- Olika typer av trädgårdar och stugor.



Koloniföreningen Senderöd ligger alldeles öster om Maria park mitt i ett expansivt nybyggnationsområde.



Här byggs en byggbod om till ett aktivitetshus med skapande verksamhet för ungdomar på tomt 68.



Koloniträdgård nummer 38, en traditionell koloniträdgård med flaggstång.



Kolonistuga på tomt nummer 36 A i 1960-talsstil.



Stuga på tomt nummer 96 medflyttad från det gamla koloniområdet i Pålsjö.



En liten nyuppförd kolonistuga i traditionell småskalig stil på tomt nummer 123.



Kolonistuga på tom t145 klädd i skär plåt i 1960-talsstil.



En tomt med en liknande stuga med välvårdad gräsmatta. Är det den gamla stugan som syns på högra sidan av bilden?





Vad är en koloniträdgård? Uttrycket kan skilja sig mycket mellan olika trädgårdar. Här är en nybyggd villalik stuga med enorm solterrass och inga odlingar på tomt nummer 151.

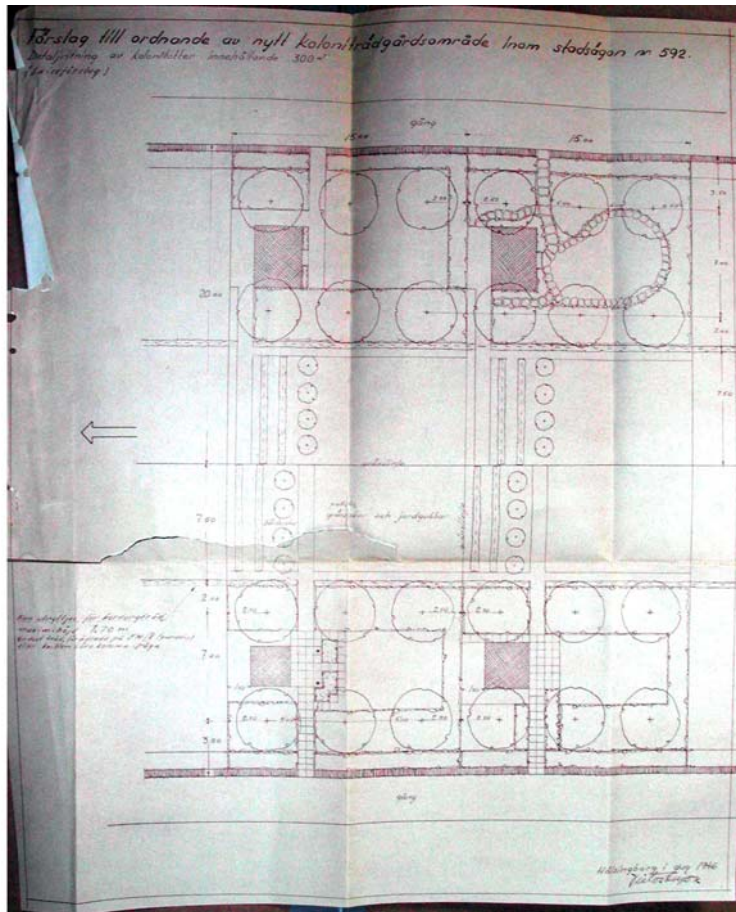
Stenbockens Sommarby

Området storlek: 50 800 kvm.

Tomtstorlek: 162-575 kvm

Antal kolonilotter: 115

Området ligger utom detaljplan.



En situationsplan som ritades redan 1946 för koloniföreningen Nya Stenbocken. De runda cirklarna på kartan är kordongträd, det vill säga ett slags spaljéfruktträd.

Stenbockens Sommarby ligger öster om Pålsjö kyrkogård. Mellan järnvägsspåret och hundkyrkogården. Redan 1946 ritade stadsträdgårdsmästare Victor Anjou områdesplanen för koloniområdet med den exakta indelningen av trädgårdarna i var det skulle finnas plats för odlingar, kordongträd och stuga. 1948 grundades koloniföreningen Käfta-Åra som var föregångaren till Stenbockens sommarby. Hit kom också andra hemlösa kolonister som fått maka på sig när nya bostadsområden anlades under 1960-talet. Stenbockens sommarby grundades på denna plats 1967. Medlemmarna hjälptes gemensamt åt att anlägga området. Från början fanns det 126 stycken stugor finns det idag enbart 115 stycken kvar efter att man dragit fram det nya dubbla järnvägsspåret. Här finns också klubbstuga och gemensamma hygienutrymmen.

Koloniträdgårdarna omgärdas av låga staket eller häckar. Gångarna är breda och präglas av öppenhet. Ursprunglig placering av tomter och dess stugor, även om en del av området skurits av. Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården. På området finns både äldre och nyare stugor av olika stilar, samt gamla unika kordongträd.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniträdgårdsområde som ritades av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou.
- Ursprunglig placering av tomter och dess stugor, även om en del av området skurits av.
- Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården.
- Gamla unika fruktträd
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1944.



Trädgård nummer 1 med fina gamla kordongäppelträd.



Samma spaljéhäck sedd från andra sidan.



"Lillstugan" – i trädgård nummer 6. En riktigt gammal välskött och trädgård från förra seklets början, med flaggstång pånocken.



Vy från samma trädgård med odlingar och fruktträd.



Nya tidens koloniträdgård i trädgård nummer 43? En singellagd yta med odlingar i kruka.



Koloniträdgård nummer 93 i 1950-talsstil.



Blommor, prydnadsträd och singel i denna trädgård.



I trädgård nummer 62 ligger en typisk funkisstuga i kioskmodell med pulpettak.



Koloniträdgård nummer 4 med örter, blomster och flaggstång.



Kolonistuga likt en liten villa som fått växa till sig med nya delar efter behov.



Flygfotografi över området från 2007. Till vänster ses sommarbyn Tornet bredvid vattentornet, och till höger ligger Koloniföreningen Brytstugan.

Sommarbyn Tornet

Området storlek: 48500 kvm.

Antal kolonilotter: 155

Tomtstorlek: 200-300 kvm

Området är detaljplanerat

Sommarbyn Tornet är Helsingborgs äldsta koloniförening och bildades redan 1906 under namnet Helsingborgs kolonistugeförening. Föreningens koloniområde låg fram till 1951 på Viskängen/Wilson park. 1951 flyttades området till sin nya plats på Brytstugeområdet, där det ligger öster om Fredriksdalsområdet och granne med Koloniföreningen Brytstugan. 1968 antog man namnet Sommarbyn Tornet. Marken donerades till staden av Gisela Trapp redan 1918 ”till förmån för farmarlotter för självhushåll.”

Området är indelade i rätta gångar och kvarter, och stugorna står placerade på enhetliga platser. På Sommarbyn Tornet finns en allmänning, klubbstuga, dansbana, boulebana, lekplats, toa med mera.

Kulturhistoriskt värde

- Ursprunglig kvartersindelning, placering av tomter och dess stugor.
- Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården.
- Gamla fruktträd
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1951.
- En dansbana från 1951.



Sommarbyn Tornets dansbana från 1951.



Kolonistuga med vattentornet i bakgrunden.



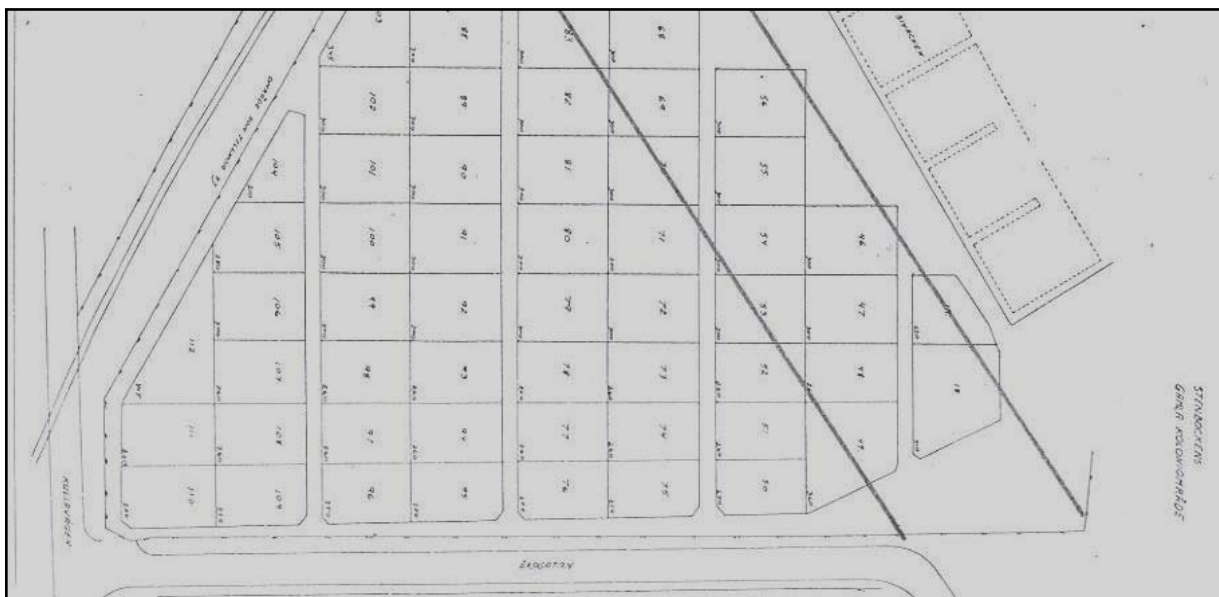
Ljusblå stuga med rosa rosor med smidigt pappklätt tak.



På koloniområdena finns det fantasifullt utformade grindar. Här en järnsmidd spindelnätsgrind.



En kolonistuga i trädgård nummer 23 på 16 kvadratmeter. Den härrör från 1900-talets första decennium. Se alla fina små proportionerliga detaljer som exempelvis stupröret som är tillverkat i dimension för den lilla stugan. På tomten ses spår av trädgårdens gamla typ av indelning mellan nytto- och prydnadstomt. Panelen var ursprungligen rödmålad. Kommer stugan från det gamla området på Viskängen?



Åragatans koloniområde minskades i storlek då Kullavägen byggdes.

Åragatans koloniförening

Området storlek: 18900 kvm

Tomtstorlek: 260-470 kvm

Antal kolonilotter: 51.

Området är inte detaljplanerat.

Åragatans koloniförening ligger längs Ringstorpssvägen vid Åragatan. Koloniföreningen huserade ursprungligen på annan plats än idag. Odlarna flyttade till platsen 1945, men koloniföreningen bildades först 1974. Föreningen hade tidigare koloniträdgårdar där idag ⁶Magnus Stenbocksskolan ligger. 1967 blev föreningen uppsagd på grund av att Kullavägen skulle byggas. 22 koloniträdgårdar löstes även in 2007 då nya byggen skedde.

Området är Helsingborgs minsta koloniområde. Platsen är indelad i kvarter och på området finns såväl nya som gamla koloniträdgårdar enhetligt uppbyggda. Föreningen har ingen klubbstuga men väl hygienutrymmen samt en lekplats för barnen. Där finns också en verksamhet där handikappade sköter om en koloniträdgård. De flesta kolonister bor i intilliggande bostadsområdet västra Berga.

De flesta stugor är små och inga har el indraget. Inom området finns både nyare och äldre stugor, de flesta med gamla fruktträd. På området finns även ädellövträd.

Kulturhistoriskt värde

- Ursprunglig kvartersindelning, placering av tomter och dess stugor.
- Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården.
- Gamla fruktträd och ädellövträd.
- På området finns både stugor som flyttades hit från äldre områden och stugor som har förts upp efter 1945.

⁶ I samband med Kullavägens byggande försvann många äldre handlingar från föreningsstyrelsens arkiv.



En äldre stuga i trädgård nummer 102.



En rivningshotad stuga på tomt nummer103.



En funkisstuga i kioskmödel (nummer 90) fint tillbyggd med glasveranda, samt lummig fruktträdgård.



En stuga i kioskmödel med gamla fruktträd i trädgården nummer 52.



En liten stuga med fruktträd i trädgården nummer 74.



Här syns en äldre typ av koloniträdgård där en stor del av marken är uppodlad, samt har bärbuskar, fruktträd samt en liten gräsmatta..



Här syns en nybyggd kolonistuga där inte odlingen ännu inte prioriterats.



En annorlunda koloniträdgård, som en Skånegård i miniatyr och ett lövträd i höstskrud.



Områdeskarta över Ättekulla sommarstad. Byggnaderna ej placerade.

Ättekulla sommarstad

Området storlek: 32421 kvm

Antal kolonilotter: 104

Tomtstorlek: 250-400 kvm

Området är ej detaljplanelagt.

Ättekulla sommarstad ligger cirka 8 kilometer söder om Helsingborgs centrum. Koloniområdet grundades 1946 av "hemlösa" kolonister från Hästhagen vid Kapplöpningsfältet. Området är omgivet av skog med havsutsikt, områden med villor och höghus. I närheten finns också fornminnen från sten- och bronsålder.

Ättekulla sommarstad ligger i en sluttning ner mot havet och med en skogsridå runtom, uppåt. Området ritades av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou på 1940-talet, och är indelat i kvarter och gator. Varje enskild trädgård var indelad i nyttodel och del där stugan skulle stå. Idag finns det spår av indelningen, men det odlas inte lika mycket nyttoväxter som en gång i tiden. Spår finns dock kvar i många trädgårdar i form av spaljéfruktträd. Runtom varje tomt, mot grusgångarna finns ligusterhäckar. De flesta kolonister bor i närheten av Ättekulla, men ändå har de flesta el indraget i sina stugor. Här finns också klubbstuga och allmänning och hygienutrymmen för medlemmarna.

Kulturhistoriskt värde

- Koloniträdgårdsområde som ritades av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou.
- Ursprunglig placering av tomter och dess stugor.
- Spår av den ursprungliga uppdelningen mellan odlings- och prydnadsdel i trädgården.
- Gamla unika fruktträd



Koloniträdgård nummer 26 med spaljéträd och stort äppelträd.



Koloniträdgård nummer 54 med igenväxt zonindelning med äppelträd som gräns mot gammal odling, numera gräsmatta.



Ättekulla Sommarstads klubbhus och allmänning.



Originalstuga (inte terrassen) med gasbox under fönstret. (Döljs bakom häcken)



Kolonistuga där entrén är lagd på baksidan av huset.



Mjuk korsning där trädgårdarna kantas av häckar ut mot grusgångarna.



Trädgård nummer 17, den ende med fruktträd, flaggstång och zonindelning.



I trädgård nummer 2 finns ett hus av kioskmodell.



Stugan i trädgård nummer 22 är nästan originalmodell med zoner. Observera skogen i bakgrunden.



Fint hållen originalstuga med inbjudande trädgård. (Nummer 63)



Panelbyte från stående panel till liggande fjällpanel i trädgård 71.



Skär kolonistuga med stor uteplats på tomt nummer 14

Sammanfattning

Koloniföreningarna i Helsingborg har en sak gemensam – det är brokigheten i sina uttryck, ingen plats är den andra lik. I och för sig är samtliga områden planerade (om än inte detaljplanlagda) och det finns bestämmelser hur stor varje enskild stuga får vara och hur byggnaden ska placeras. Inom varje område finns det stugor av de mest olika slag uppförda under olika omständigheter.

Parametrar som kan ha medverkat till koloniträdgårdarnas kulturhistoriska uttryck:

- När koloniområdet uppstod
- Hur stort området är
- Hur stor den enskilda trädgården samt stugan är
- Vilka byggregler som gällde när området planerades
- Huruvida området är inhägnat eller ej
- Bekvämlighetsnivå i stugan, el, vatten, avlopp osv
- Läge i staden
- Vem som planlade området
- Om stugan flyttats till platsen från ett äldre koloniområde
- Kostnaden på stugan vid inköp
- Om arrendatorn byggt den själv med eller utan typritning
- När stugan byggdes och trädgården anlades
- Om man köpt en färdig friggebod
- Rådande mode och ideal
- Vilket material man valt att bygga den i, vilken typ av trädgård har man
- Kunskap och intresse i bebyggelsehistoria och trädgård hos såväl arrendator som föreningsstyrelse
- Hur föreningens styrelse har agerat i exempel bygglovsfrågor och andra gemensamma riktlinjer
- Vilka bestämmelser man har haft internt inom föreningen
- Hur den enskilde arrendatorn har uppfört/förvaltat sin lott
- Hur mycket pengar arrendatorn lagt ner på sin lott
- Hur mycket arbete arrendatorn lagt ner på sin lott
- Arrendatorns hantverksskicklighet
- Arrendatorns syfte med att ha en koloniträdgård (om exempelvis syftet är att ha den som en sommarstuga, kanske övernatta och ha det bekvämt för hela familjen, eller nöjer man sig med att odla i trädgården och ta en kopp kaffe i stugan emellanåt?)
- Om arrendatorn hon bor i närheten
- Åldern på arrendatorn

Kulturhistoriskt värde

På samtliga koloniområden finns det kulturhistoriska värden av olika omfattning. I de olika trädgårdarna finns det spår från olika tidsepoker och dess olika brukare. Inför varje större förändring i områden där koloniområden ingår är det viktigt att se koloniträdgårdarna (*se ovan givna parametrar*) som en kulturhistorisk tillgång. För att kunna peka ut specifika värden måste en inventering på vart och ett av områdena göras allt eftersom förändringar sker. Det är av sin särart koloniområdena också får sitt specifika kulturhistoriska värde.

Två koloniområden med höga kulturhistoriska värden

Om man nu ska välja ut områden som har särskilda höga värden kan två urskiljas: Närlunda koloniförening samt Ringstorps sommarstad. Båda ritades utav tidens stadsträdgårdsmästare samt detaljplanerades i ett tidigt skede. Närlunda ritades av stadsträdgårdsmästare Oscar Henrik Landsberg (stadsträdgårdsmästare 1899-1938) och är det äldsta koloniområde som ligger på samma plats som när det anlades. Ringstorp sommarstad är ritat av Victor Anjou (stadsträdgårdsmästare 1938-1950). Områdena representerar olika tidsåldrar och är inplacerade och anpassade till sina platsers förutsättningar. De båda har också kvar en till stor del enhetlig karaktär, små stugor och gamla fruktträd. För att bibehålla den grundläggande karaktären skall proportionerna bibehållas och inte stora stugor tillåtas.

Två områden med stora stugor

Två nyare koloniområden är Lundbäcks koloniförening och Koloniföreningen Senderöd. De har en något annan karaktär än de äldre områdena. Bland annat är stugorna i allmänhet större här. Dessa områden kan få vara friare ur kulturhistorisk synvinkel.

Merparten av koloniområdena

Resten av områdena skall analyseras inför större förändringar genom att utföra en förundersökning med konsekvensanalys av de föreslagna ändringarna.

Viktiga punkter som gäller de flesta områden

- Genomsiktlighet
- Låga staket och häckar ut mot allmänna gånger
- Undvik höga plank mellan olika lotter.
- Stugan placerad i bakre delen av tomten
- Lämplig är att byggnaderna underhålls och då renoveringar behövs anpassas måtten efter stugans småskaliga proportioner
- Vid tillbyggnader gör det möjligt att se byggnadens olika årsringar
- Spar en del av trädgårdens grönska, undvik att hela tomten är gruslagd eller ett trädäck
- Behåll gamla fruktträd
- Planen för koloniområdet skall inte ändras
- Tomter skall inte slås ihop utan skalan ska bibehållas
- Enhetliga placeringar av stugor på tomterna
- Enhetlig maxstorlek på stugorna
- Likartade staket eller häckar mot gemensamma gånger

Källförteckning

Skriftliga källor

Helsingborgs stadslexikon, Helsingborg 2006

Drost, Hans, Englund, Englund m fl, *Koloniträdgårdsboken*, Helsingborg 1995

Hansson, Marie, *De skånska trädgårdarnas historia*, Kristianstad 1997

Lindhagen, Anna *Koloniträdgårdar och planterade gårdar*, Stockholm 1916, Nytryck 1996

Stadens odlare, Nordiska museets årsbok 2003. Redaktör Westergren ,Christina.

Koloniområdet Zenith, Kulturhistorisk utredning som underlag för detaljplan, Malmö Kulturmiljö, Malmö stad 2002

Projekt: Register för kolonilotter

Arnehed, Eric, Helte Linda, Knutsson Lina, Lunds tekniska högskola 2004

Donationsbrev från Gisela Trapp,

Utdrag af protokollet, stadsfullmäktige i Hälsingborg 19 mars 1918, bilaga N:o 113
(Donation av Fredriksdals ägor samt omkringliggande jord som var i hennes ägo.)

Jubileumstidningar från koloniföreningar

40 år med Koloniföreningen Brytstugan, Helsingborg 1985

60 år med Brytstugan, Helsingborg 2005

Lundsbackes koloniförening 30 år, 1976-2006, Helsingborg 2006

Närlunda koloniförening 70 år, Helsingborg 2002

Ringstorps sommarstad 1941-1991, (1991)

Ringstorps sommarstad 1941-2001, (2001)

Arkiv

Mark och exploateringskontoret i Helsingborgs kommuns arkiv

Regler för koloniföreningar

Gällande från 2003-07-01, reviderad 2005-01-01

Särtryck ur bilaga för arrendetryck.

Fotografier

Fotografier tagna av Lena Pella 2007, med undantag av flygfotografi från 1939, 2006 som är från Stadsbyggnadskontoret Helsingborg

Kartor

Kartor över koloniträdgårdar från Mark och exploateringskontoret, undantaget planerna för Stenbockens sommarstad och Ättekulla sommarstad som är fotograferade på plats hos koloniföreningen.

Muntliga källor

Styrelsemedlemmar och andra eldsjälar i Helsingborgs koloniföreningar

Topsy Bondeson, eldsjäl Södra Årstalundens koloniområde, Stockholm

Örjan Ekström, stadsantikvarie, Landskrona

Kollegor på museer och stadsbyggnadskontor runt i landet